

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

1881.

Kolozsvár, szombat, február 5

A „KELET” előfizetési díja:

Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva
 Egész évre 16 frt.
 Fél évre 8 „
 Negyedévre 4 „
 Egy óra helyben 1 frt 50 kr.

Egyes szám ára 6 kr.

Kiszámlázott és kiadói szállás: főtér 4-ik szám.

Szerkesztői és kiadói szállás: főtér 4-ik szám.
 Hírlapok nem adóznak vissza.

Tizenegyedik évfolyam.

KIKET A TÖMEG VEZET.

(T.) Mikor a szélbéli közvélemény tisztelt rabszolgái neki rontanak a szabadelvű pártnak, és a szabadelvű pártnak azt vetik szemére, hogy vak eszközökből, mamelukokból áll, kik a kormány kommandója után szavaznak; hát ezzel annyit mondanak mindössze is: hogy van egy szervezett párt-test, melynek maga helyén van a feje, az vezetésén a kezeket és lábakat, s így a test mozgásában meg van a kellő és az észszerű rendszer; a mit ugyan lehet felhozni gunyképen, lehet belőle figurát csinálni, épülésére az igen tisztelt választóknak, mennyiben a suszterinasnak sincs megtitva a cigánykerék hányásának, s a járókelők röhögésének dacára is.

És ilyen méltóságos egy, a szimmetriának minden tekintetben megfelelő párt-test a szabadelvű párt, mely fejét valálai felett hordja, és minden tettében rendszeresen mozog; ámde ha merjük kérdezni, miélt párt test az, a független (?) képviselőkből álló párt-test, melyik annak a lába vagy a feje, vagy a keze? s hogy se felső, se alsó teste ne legyen, hanem egyenlő valamennyi, tehát nem kétrét görnyedve jár-e, talán testének közép részét használván fej gyanánt, ne hogy jógot tarthasson közülük valaki a felsőbbesre. És most már méltóztassanak képzelni egy testet, a melyik így jár, ilyen feje van, ilyen fejjel tartja fel az egyensúlyt, s ilyen fejjel akar kormányra jutni.

De hát még a test többi része? Mikor a balkéz jobbra, akkor a jobb kéz balra kapaszkodik; mikor a bal láb éjszakra, akkor a jobb láb keletre tart, és a fej az onféleképen igyekszik a központ működésének megfelelni, a mint azt a tisztelt végtagok passziója szükségesnek tartja. És ezt a szimmetrikus, ezt az észszerű mozgást méltóztassanak most már látni.

Aztán persze, minden végtagnak külön észláj, külön követői vannak, noha ugyan ők azt állítják, hogy náluk minden cél a központban összpontosul. Látjuk hogyan. — Ebben a szóban hogy: — „függetlenség” — Látjuk hogyan. —

A KEELT TÁRCZÁJA.

A LÁMPAGYUJTÓ.

Angol regény.

Irta:

MISS CUMMINS

Kilenczedik fejezet.

Egy új jó barát.

(Folytatás.)

— Nem, viszonzá a gyermek hisz oly csunya vagyok. Örülök, hogy nem láthatja, hogy milyen csunya vagyok.

— De gondold meg Trudka, szólott Emilia ép oly szomorú hangon, mint az előbb, hogy esnék az neked, ha te nem láthatnád a világosságot, sem semmit a világon, mi körülled van.

— S hát nem láthatja sem a napot, sem csillagokat sem az eget, nem látja itt a templomot, a melyben van? Egészen sötétségben van?

— Mindig csak sötétségben vagyok, éjjel, nappal, örökké sötétségben.

Trudka ezt hallva, könyekbe tört ki.

— Oh! kiáltott fel, mihelyt ismét szóhoz birt jutni, az borzasztó, igen borzasztó!

A gyermek fájdalma ragályos volt, s évek óta először sirt Emilia is vakágért.

Ez azonban csak pár percig tartott. Emilia gyorsan magához tért, s igyekezett a gyermeket is megnyugtani:

Na de hiszen erről a függetlenségről is elmondhatjuk a magunk véleményét.

Hogy fejtől, hogy észől nem függenek, azt már látjuk; hogy maguk felett nem akarnak ismerni urát, azt is látjuk; de hogy a hány kezük és a hány lábuk van, az mind külön-külön posícióhoz van ragadva, azt is látjuk.

Hát talán ez náluk a függetlenség? Nem ez.

Ó náluk más a függetlenség; ők nem úgy szeretnek függeni, hogy a fejtől, hanem úgy, hogy a lábtól, vagyis inkább a saru szíjaktól függenek, a mely saruszíjak határozzák meg az ő mozgásukat. Ok nem úgy járnak, mint más ember szokott, t. i. az orra után, hanem ők járnak: a saruszíjak után. Ez az ő jelszavuk, ez az ő elvük: — a saruszíj. — A tő meg!

Ok nem vállalkoznak arra, hogy a tömeget vezessék, hanem a tömeget buzdítják föl, hogy vezesse őket. Ok nem azért ülnek az országgyűlésen, hogy akarral és meggyőződéssel bírjanak; az ő bátorságuk nem abból áll, hogy szembe merjenek szállni a tömeg véleményével; az ő céljuk nem az, hogy a lehetőség kivívása mellett harcoljanak: mert az ő céljuk az ész céljával mindenben el- lenkezik. Hogy ismernének ők urat maguk felett! . . .

Ok azt lesik mindig, hogy vajjon mi tetszik a nagy tömegnek? és az után adják az ő szerepüket. Alulról várják a jelszót és nemcsak hogy viszhangjai minden teljesíthetetlen kívánságnak, de sőt biztatják vele a népet: hogy meg lesz, nem kell félni, csak a szélbal jusszon kormányra! — És most már rábizzák a népre, hogy követeljen: a mit szemé- szája kíván. Tiltakozzék minden ellen, a mi neki nem kellemes. — Ok pedig szó- szóló a kívánságoknak, a tiltakozások- nak, tudva-tudván, hogy mókázásnál mind ez nem egyéb. De hiszen minél több le- hetetlenséget kívánnak, annál több ki- vánság marad teljesítetlenül, és az elé- gedetlenség annál nagyobb.

És nincs olyan alulról jövő kíván- ság, melyre megmerjük mondani: hogy kivihetetlen; hanem igen is megteszik a tömeg kedvét és követelik. Nincs olyan irányú szél, mely felé ne alkalmazzák a köpönyeget.

A helyett, hogy ők vezetnék a tö- meget, ők vezettetik magukat a tömeg által, nem mintha belátnák, hogy a tö- megnek igazsága van, hanem: a népsze- rűség szempontjából. Ok a népszerűség szempontjából a tömeg rabszolgáivá sze-

— Hallgass, hallgass, szólt hozzá göngyöden, ne sírj, ne panaszkodj, nem oly borzasztó az. Könnyen el tudom vi- selni. Hozzá szoktam már és igen bol- dognak érzem magamat azért.

— Én nem tudnék boldog lenni a sötétségben, én gyűlölném a sötétséget, szólott Trudka hévvel. Nem is örülök an- nak, hogy vak; nagyon sajnálom való- ban; szeretném, hogy láthasson engem, s mindent itt körül. Nem lehetne-e va- lami módon szeméit felnyitvatni?

— Nem, azok soha sem nyílnak fel többé, felelt Emilia. De ne beszéljünk erről többet. Beszéljünk inkább rólad. Szeretném tudni, mi okon tartod magadat olyan nagyon rútak?

— Mert minden ember azt mondja nekem, hogy csunya gyermek vagyok és hogy a csunya gyermekeket senki sem szereti.

— De igen, felelt Emilia, az ember szereti a csunya gyermeket is, ha az jó.

— De én nem vagyok jó, szólt Trudka, én nagyon rossz gyermek vagyok.

— De megjavulhatsz, válaszolt Emi- lia, s akkor mindenki fog szeretni.

— Gondolja, hogy még lehet jó lány- ka belőlem?

— Igen, ha igyekszel azzá lenni.

— Igyekezni fogok.

— Reméllem is, felelt Emilia. Mr. Flint sokat tart az ő kis gyámleányára és neki minden kitelhetőt meg kell tenni, mi által örömet okozhat bácsiának.

Most Emilia elkezdett, Trudka előb bi életmódjáról tudakozni, s oly nagy

gődtek s behozták Magyarországra azt a kortes rendszert, mely Franciaországban az 1793-iki forradalmat hozta létre: hogy t. i. ne az intelligencia vezessen, hanem az intelligencia vezetessék.

— Az országgyűlés a haza legkitűnőbb tehetségeiből áll, kik az államügyeivel foglalkozva, annak kellő ismeretével birnak, s megletek választva, hogy a ke- rületeket nem a tömegek tudománya, nem a tömegek politikai belátására, nem a tö- megek tárgyi ismerete szerint: hanem sa- ját tudományuk, belátásaik és ismereteik szerint képviseljék. Hanem azért nincs fontosabb kérdés és alkalom, hogy a szél- bal a tömeget az országgyűlésre be ne hozza.

Épen így cselekedett a Jakobinus párt is, csak méltóztassanak a történelmet elolvasni. Az által, hogy a nemzetgyűlés birájával mindig a tömeget hitva fel, el- hitette a tömeggel a fölényt, s vérszemet adott annak, hogy a nemzetgyűlés fölé helyezze magát. És mert ugyancsak népszerűség szempontjából a jakobinus ké- pviselők nem mertek tiltakozni a tömeg- nek azon fellépései ellen, a mely fellépé- sekre a tömeget ők maguk ingerelték, tehát a tömeg bíraskodása mindig erősebb kifejezést öltött, hogy mire a jakobinus párt jutott kormányra: többé nem ő, hanem a tömeg uralkodott.

Pedig kezdetben csak úgy kezdték behordani, mint januarius 22-kén a szél- bal tette. Később azonban bementek ma- guktól, s az ő független képviselőknak, az ő alázatos szolgáltnak díktáltak, pa- rancsoltak; sőt később lefejezték őket, mert a tömeg követeléseinek nem voltak képesek megfelelni.

A szélsőbaloldali tökéletesen ezen az úton van, akár tiltakozik ellene Helfy Ignác, akár nem. Helfy Ignác tilta- kozhatik az ellen, ha valaki őt ily in- tenciókkal vádolja, sőt a mennyire Hel- fy t ismerjük, még ha maga mondaná sem hinnék neki, hogy ő forradalmat akar: ámde a történelem ellen, az ellen a ti- kör ellen, melyben a függetlenségi párt nagyon tanulságosan megláthatja magát, nem tiltakozhatik Helfy Ignác. Avagy tagadja meg Helfy a tényt: ott voltak az ablak beverések Budán. Ott voltak a véres utcai háborgások Budapesten. Ott volt a nép szenvedélyének felkorbácsolá- sa a hadsereg ellen, vévén kezdetül Ko- lozsvárt: lehetett e mindez, szélsőbalí ké- pviselő nélkül? Nem úgy hozta-e magával már a sors is, hogy mindenütt legyen szélsőbalí képviselő? Pedig nem tesszük

részvételt hallgatta szenvedéseinek elbe- széllését, hogy észre sem vette, mint rö- pül az idő, s nem hallotta, midőn az or- gona hangjai elnémultak, s ki azon ját- szott eltávozott.

Trudka e napon nagyon közlékeny volt. Vár idegenekkel szemben, előbb min- dig batorlatannak mutatta magát, de nyá- jas szavak által, könnyen meglehete őt nyerni. E jelen esetben, az Emilia édes bangja, s résztvevő módora. ostrommal vették be szívét, S különös volt, bár egész eddigi életét, csaknem kizárólag a sze- gényebb, s mondhatni legalsóbb nép osz- tály körében töltötte el, nem tűnt fel raj- ta az a feszélyezettség, mit természet- nek lehetett volna találni nála, midőn először jön össze egy fiatal lánnyal, ki- nek minden szaván, s egész módorán meg- látszott, hogy a gazdagabb osztályhoz tar- tozik, s minden ízében valódi művelt uri hölgy. Ellenkezőleg, oly gyöngyöden si- mult a lányka Emiliahoz, s oly fesztele- nül simogatta finom nyakprémjét, mintha ő is palotában született volna, s bitorba lett volna takargatva. Egy párszor meg- fogta Emilia finom kesztyűvel borított ke- zét, s szorosan tartotta két kezével át- kucsolva, ez volt kedvencz módora, mi- vel háláérzetét kifejezni szokta. A köny- nyen igazgatható, résztvevő gyermek is, ha- sonló mértékben költötte fel Emilia ro- konszenvét.

(Folyt. köv.)

Hirdetési díjak.

Egy négyszög czentiméternyi tór ára 2 kr.
 Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hi-
 detéseknél külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhan)
 der Wollzeile 36. Hasenstein et Vogler (Wallfisch-gasse 10)
 Rad. Moser Publicitische Bureau. Budapest: Has

BELFÖLD.

Medgyes, 1881. jan. 31.

Tokintetes Szerkesztő ur!
(Hogy hintik el a nemzetiségi gyűlölet magvát. Népszámlálás. Járásbíróági ügyforgalom.)

Ugy látszik a nemzetiségek közti surlódásoknak hazánkban nem egy hamar fog végeszakadni, mert egymás iránti gyűlöletet már az iskolákban bele csepegtetik a fiatal szívbe, s mire a fiatal tanuló az életben mint meglett férfi fungálni, kezd, megújulnak keblében az iskolákban tanítóitól hallott szavak, az elhintett magcsirázni kezd. Elégé sajnós dolog, hogy azon férfiak, kiknek oly magasatos hivatusuk van, hivatusukat ennyire félre érik. Ilyen gondolatok foglalkoztatták elmémet, midőn értesültem, hogy az itteni felső gymnázisták báljára az itten lakó magyar családok nem hivattak meg, mert hallomás szerint az igazgató s tanárok ezt tenni a tanulóknak megtiltották.

Persze a tanároknak Dániel szász pápa parancsol a tanulóknak a tanárok adván az utasítást, az utasítás ellen tenni halálos bűnt, míg a magyarok elleni gyűlöletet szítani, az már excellens érdem.

Egyet azonban nem hallgathatok el megjegyzés nélkül, s ez az, ha tetszik ezen uraknak ilyen utasítások adásával nálunk nélkül mulatni, ám mulassanak, csak hogy ne feledjék el utasítani majd azon tanulókat is, kik évenként persellyel szegény szász tanulók részére körögetni szoktak, hogy kerüljék el akkor is a magyar családokat.

Bevégződött a népszámlálás is városunkban a kellő időre, s már össze lévén állítva az adatok, látjuk hogy Medgyes 10 év alatt szaporodott 30—35 emberrel.

Ugyanis a multikori népszámlálással találatot Megyesen 6712 lakós, most találatot 6742 vagy 47 lakós. Nos kércm ez haladásnak éppen nem mondható. Persze azzal mentik ezen csekély szaporodást, hogy a mult év tízédben sokféle járványos betegségek egyéb helyeken is uralkodtak, s mégis a kellő szaporodás megvolt, sőt például Kolozsvárt a járvány soha sincs teljesen megszűnve, Medgyes pedig annyira egészséges éghajlattal bír, hogy itt semmiféle betegség epidemiává nem fejlődhetik, Kolozsvár mégis szaporodott, Megyes pedig nem.

Ezen apadás is Medgyesintéző köreinek kifolyása, mert elpolitizáltak innen a megyeszékhelyét, törvényszéket, adóhivatalt, ezekkel sok nagyon sok lakost, részint a fentebbi hivatalokkal, részint a kik idejöttek volna számívat az élők forgalmora. Most már Medgyesen alig egy két államhivatal, pang az üzlet, a kereskedés, s ma holnap beállunk nagy közönségnek. Csak előre urak, így haladva pompásan fogunk haladni — rákmondá.

E böcses lapok hasábjain közelebből olvasván az erzsébetvárosi törvényszék mult évi ügyforgalmát, kíváncsi valék megtudni az itteni járásbírósi ügyforgalmát is. Megkaptam, s bá mulva láttam, hogy mekkora forgalma volt a mi kevés személyzett járásbíróságunknak is, s teljes elismeréssel kell adoznunk nem csak a járásbíróságunknak is, kinek tappintatos s erőlyes vezetése tette lehetővé ekkora ügyforgalom lebonyolítását, hanem a bírósági hivatalnokoknak is, kik valóban bámulatos szorgalmukról tettek bizonyosságot. Erzsébetvároson a törvényszéknél beadott összesen 15,799 ügydarab, Medgyesen 15,634, melyek majd mind el is intéztettek. Részletesen: közpolgári per 572, örökösödési ügy 676, egyéb folyó ügy 567, bűntügyi vizsgálat 239, telekkönyvi per 56, telekkönyvi folyó ügy 3917. Tekintetbe véve, hogy a helybeli járásbíróságunk összes személyezete,

dát, mely a „Pesti Naplóban” jelent meg; Deák Ferencz is elolvasta, s így nyilatkozott föléle Egressy Samunak: „Te Samu, a magyarok istene mégis gondoskodik rólunk; Vörösmarty meghalt, s lett helyette Arany János; meghalt Petőfi is, de meglásd, hogy ebből a bajai fiúból is, lesz valami.” A „100 új költemény.” Szeged, 1856. „Burger Zsigmond kiadásában jelent meg. E kötetben jelentek meg azon gyönyörű költemények, melyek az ötvenes évek vége felé minden magyar ur házában viszhangoztak.

A fiatal iró lelkületének fejlesztésére, munkakedvének emelésére buzditólag hatott a jeles hazafiak kitüntető figyelme. Eötvös folyton csak nem elfoglalt szeretettel viseltetett Tóth iránt, Deák Ferencz pedig Komény Zsigmond által mutatatta be magának.

Tóth 1857-ben lépett föl mint drámaíró, ennek egészen a véletlen volt előidézője. Tóth K. Kővér Lajossal és Szerdahelyi Kálmánnal kalabriaszott együtt a „Koroná”-ban, midőn Szerdahelyi föláll, s azzal mentegette magát, hogy jutalmjátékára drámát kell fordítania, távozni készül. „Ej, ne menj el, monóó Tóth, irok én neked eredeti darabot. — „Kézet rá!” — „Itt van!” — S a játék folyt tovább. A darabot hét alatt megírta, s elvitte Sziligiethez, ki ugyan nem fogadta valami nagy örömmel, s csak négy létre ígérte meg a bírálatot, de már másnap nála volt s gratulált a darabhoz előre, mely pedig nagy sikert nem aratott. Ezután írta „Egy királyné” című 4 felvonású drámáját, melyet az akadémia 100 arannyal jutalmazott meg. Erre következett „Harmadik magyar király” című színműve, mely tragédiái között a

beleértve a járásbírói is 10 egyénből áll, szívből kívánhatjuk, hogy sok ily ügybuzgó hivatalnok legyen a hazának.

r. l.

Bágyon, 1881. febr. 3.

A bágyoni olvasó-egylet által könyvtára javára 1881. január 29-én Bágyonban rendezett táncestélyre, a községből és a vidékről szép-számú közönség gyűlt össze. A mulatság egy-szerüstéggel, de vígan folyt virradtig. Nem lehet említetlenné hagyni az előzékenységet és kimé-letes figyelmet, melyet a községbeliek vendégeik iránt viseltettek, a miben nagy érdeme a köz-ség előjáróságának van.

A rendes díjan felülfizettek: Darkó József ev. ref. lelkész 1 frt. Nagy Miklós 50 kr. Gál Mór 3 ft 5 kr. Mihály Gyula 75 kr. Kriza Sándor 55 kr. Moldvay János 1 frt. Nagy Lőrincz 1 frt. Löbli Dániel 50 kr. Csutak Sándor 7 ft 50 kr. Méhes József 75 kr. Kis János 1 frt. Blényesi Mihály 30 krt. Tiszta jövedelem 29 ft 50 kr. volt.

Ezenkívül Darkó József ev. ref. lelkész ur az egyeletnek egy függő lámpát ajándékozott, Löbli Dániel pedig egész éven ingyen világítást ígért. Szíves köszönet mindezekért az egylet nevében a rendező bizottság.

l.

D.-Szt. Márton.

(Kis-Küküllőmegye képviselő bizottságának közgyűlése.)

Mai rendes közgyűléstünk kegyeletes dolgok elintézésével vette kezdetét. Elnöklő gróf főispánunk ugyanis, az ülés megnyitása után, meleg szavakkal emlékeztet meg a választott tisztikar egyik veterán tagja, főszámvevő Muzonai Józsefről, ki megyei szolgálatának ötvenedik évét napokban töltötte be, felismerés nyilvánította a hű és odaadással teljesített szolgálatait és ezt a maga részéről — ugymond — annál örömebbes teszi, most mint az autonomia híve az érdemben betöltött ötven évi megyei szolgálat által, megcáfolyva látja a választott tisztviselői állásnak, oly sürdön hangoztatott esélyességét. — A közgyűlés színtén megragadva az alkalmat jegyzőkönyvíleg fejezte ki elismerését.

Bejelentetett gróf Béli Ferencznek e megye egykori szeretet főispánjának halála, a közgyűlés fájdalommal vette tudomásul, s őszinte részvétéről a gyászoló családot értesíteni határozta. — Pekri István bizottsági tag elhunytáról a közgyűlés szintén jegyzőkönyvíleg emlékezett meg.

A kegyelet adóját ezekben leróván tanácskozási alá vette a tárgysorozat rendén következő ügyeket. Az igazgató választmány bejelentette hogy a kisorsolt bizottsági tagok helyébe a d.-sz.-mártoni; zsidóci; erzsébetvárosi választó kerületekben választott tagok igazoltattak, — a bonyhái választó kerületben történt választás azonban megsemmisített és az új választás elrendelése vált szükségessé ez előterjesztés folytán az új választás a közgyűlés márczius 8-ik napjára tűzte ki — választási elnökül kiküldvén Gál József, pótelnökül Pataki József bizottsági tagokat.

A bulavásári választó kerület által választott tagok csak feltételesen igazoltattak s a bejött sérelmi panasznak megvizsgálásár Buzsi János küldetett ki.

Az alispánnak a közigazgatási ügymenet részleteire kiterjedő jelentése tudomásul vétetett, az erzsébetvárosi vagyonkezelésre vonatkozó előterjesztése alkalmából, a közgyűlés a fegyelmi kereset elrendelésének terhe alatt utasította a tanácsot, hogy költségvetésér 15

logkitűnőbb, s viharos tetszést aratott. Majd „Dobó Katieza” került sorra, s ez magára Sziligietre is olyan hatást tett, hogy életképességét e szavakkal ítélte meg: „Ebből a darabból önnök a fia is harmincz évig kap osztalékot.” A 60 as évek elején, mikor a magyar szellem ébredezni kezdett, a nagy közönség figyelmét hazafias költeményei által vonta magára. Ekkor jelentek meg (1860) „Összes költeményei” két kötetben, Heckenast kiadásában. Ezen korból való „Mikor az akasztófákat faragták” című költemény, mely csak 1871-ben jelenhetett meg, a Fővárosi Lapokban. E tíz szakaszból álló költemény nagy sensatiót keltett az országban, s Tóth Kálmánt tisztelői aranytollal s életnagyságu arczképének kiadásával tisztelték meg.

E vázlatos életrajz még hiányosabb volna mint a milyen, ha meg nem említenék működését a humorisztikus irodalom terén. 1860-ban alapított a „Bolond Niska”-t, ekkor teremtettem meg a híressé vált Kipfelhauser-alakot. Ez életrajpa miatt többször vándorolt a börtönbe; az akadémia választás (1861-ben) is a börtönben érte. A kormányzó, Pálffy Mórész nem akarta őt az akadémia tagjául megerősíteni. — „No jó, mondta Eötvös az akadémia elnöke, Pálffy-nak, csak ne erősítsétek meg, ugy sincs még elég népszerűség.” Pálffy csak három év múlva erősítette meg, mikor az akadémia azzal fenyegetődzött, hogy megerősítés nélkül is functiót fog neki adni. Ekkor Pálffy magához hívatta a 29 éves akadémiust.

— Szerencsét kívánok önnek, mondá, hogy akadémiai tagul megerősítettem.

— Mindenesetre szerencse, hogy excellen-

nap alatt terjessze be — továbbá az alispán által felvett s bemutatott vizsgálati jegyzőkönyvet, melyből kitűnik a városi vagyonkezelés rendtelensége felterjesztetni határozatott a b. ügyminiszterhez, hogy mint a városi vagyonkezelés ellenőrzésére hivatott legfőbb hatóság a visszás helyzet megszüntetése érdekében a szükségesnek vált intézkedéseket megtenni méltóztatassék.

Az állandó választmány előterjesztette a folyó évre egybeállított közmunka előirányzatot, melyet a közgyűlés változatlanul elis fogadott. A rendelkezési alatti munkaerő teszen 2105 ígás; 37979 kézi napszámot, és 17805 ft 20 kr. váltáság összeget.

Az üresedésben állott tisztügyészi állomásra felkiállítás utján ügyvéd Gáspár György; — a a Praclnot járási szolgabíró segédi állomásra szintén felkiállítás utján Csegezi János választattak meg. Helyettes tisztügyészi pedig ügyvéd Sarkadi József lett megválasztva, újból alakítva több továbbá az állandó választmány, — a közigazgatási bizottságba pedig két helyre íres lévén szavazattöbbséggel Pataki László és Gyárfás Károly választattak be.

Beltügyminiszternek a községi orvosok anyagi helyzetének javítása tárgyában kelt i-aratát tárgyalás alá vevén, kimondotta a közgyűlés, hogy a 300 frtba megállapított fizetését a községorvosnak, magossabbra nem emelheti, mivel az így is túlterhelt községek nem bírják meg.

Az 1879. évi pénztáriszámadás felülvizsgálata alkalmából lejutott beltügyminiszteri rendelet alapján számoló pénztárnok Kinizsy Mihály a mondott évre a további felelősség alól feloldottat.

Némely megyei szűkségletekre, jelesen a helybeli gazdasági tanfolyammal megoldott fel-sőbb népiskola fenntartása és a szolgabírói irodák bérletének fedezésére egy fél kr. pótdadó szavaztatott meg.

Az iparkamrai tagok választásának vezetésére a központi választmány megalakítottat, elnökül Kinizsy Mihály, jegyzőül Fekete György, tagokul a kereskedők részéről: Lubli József, Engelman Herman, az iparosok közül: Bukaresti J

Kötelezőnek nyilvánítá a jövő nemzedék azon jogát, hogy képessé téssek az egyenlő jogok élvezetére; kötelezőnek az államra nézve, kötelezőnek oly mértékben, hogy erről nem mondhat le sem a család, sem az egyház javára.

De a család és egyház megoszthatja a kötelesség gyakorlását. És ez Eötvös miniszteri működésnek legszebb oldala. Radikális szempontból igen lassu ut: folytonosan arra ügyelni, hogy ne bántson helyesen gyakorolt jogot, de határozottan érvényesíteni jogát, ha a köznevelés ügye egyébként kockáztatva lesz.

(Vége köv.)

DR. FERENCZY ZOLTÁN

felolvasása az Eötvös ünnepélyen.

A „Falu jegyzője.“

(Folytatás.)

Kérdés tehát, hogy melyik a haladás helyes útja? Hogy eszközölhető hát a reform? Felelet: „A kormányzó hatalom központosítása s vele kapcsolatban a kormány hatalom életbe-
léptetése által! A központosítás és felelősség egymással a legszorosabb kapcsolatban állanak. Mig alkotmányos nemzet maradunk, erős kormány csak a felelősség feltétele alatt lehetséges; ez pedig kifejlődésünk első feltétele, ezt kell tehát első sorban lehetővé tenni. Ezáltal nem vesztélyeztetik sem szabadságunk, sem nemzetiségünk, sőt még azon állás sem, melyben Ausztriával szemben állunk s mit Eötvös megtámadni nem is akar. Alkotmányunk gyökere átváltozása csak a törvényhozás újászervezése által történhetik s a felelős kormány ennek többségére kell támaszkodnia, mert csak ez a bizalom megnyerésére helyes út.

Ime ez annyi gyanúsítással s czáfollattal találkozott elmélet, melynek némelek ma már elvi jelentőségét is kétségbe akarják vonni. Akkor nem voltépszeri természetesen, mert hízégett a kapcsolódásoknak s még olyak által sem tartatott időszertnek, kik igaznak tartották. Mindenki az absolutismustól annyira félt, hogy a meyerendszeren változtatni istenért sem akart volna. A „Pesti Hirlapot“ pedig a kormányval való közfogással vádolták. Igaztalan vád vol. Eötvös maga nyilatán és nem csupán e művében, hanem az elmúlt országgyűlésen tartott némely beszédében is megvallotta, hogy a kormányt szeretné ugyan erősnek látni, de nem ezt a kormányt, mely Bécsből beolvasztási kísérletekkel viseltetik hazánk iránt, hanem azt, mely parlamenti többséggel kormányoz. Hazánkban valósággal nincs kormány, az oppositio nem a parlamenti többséggel áll szemben, mint ma, hanem a kormányval. Any nyiban igaz volt a vád a ezenálísták ellen, hogy a kormány a megyéket mint a forradalom tülszékkeit tekintette akkor, sők pedig doctrinár álláspontjukról ostromolták a reformok szempontjából. A „Pesti Hirlap“ cikkei tehát általános boszankodást és megütődést keltettek az ellenzék némely vezéreire, főleg Bathányi Lajos fölkérte Eötvöst, hogy hajjon fel cikkeivel e tárgyban s Eötvös engedett s megírta e hatás alatt a „Falu jegyzője“ című regényét 3 kötetben, 1845-ben, Pulszky Ferencnek ajánlv.

A Falu jegyzőjének nem egy, hanem egy csomó cselekménye van, melyek mindenike másmást bizonyít, de mindegyike azt bizonyítja, hogy a megye azon alakjában tarthatatlan. A Tenge lyi esete azt bizonyítja, hogy a megye nem kedvező a reform embereinek. Mikor iraitat ellopják, kétségbe kell esnie még fia jövedője miatt is, mert nem tekintik nem esnek többé s így nincs előmenetele. A tehetetlenségre kárhoztatott kétségbeesett embernél nincs meghatóbb látvány s Eötvös szereti az ily alakokat. Viola és neje története bizonyíték, hogy a megye nem ad biztosítékot a jobbágnak, hogy becsülettel élhessen, sőt e rendszer maga nevel rablókat s bűnösöket kiket elítélni sem lehet, hisz az ember rontotta meg az embert. Borzasztó intézmény az, mely maga mutat nemcsak útát a bűnre, hanem még rákényszerít is. A tisztújítás rajza bizonyíték annak, hogy a megye sem a szólás szabadságnak, sem az egyén akaratnak, sem a haladásnak, sem nemzeti függetlenségnek öre ily szerkezetben nem lehet. Ennek képe itt nem humoros játék, mint Jókainál a restauráció, hanem fájdalommal igazság. A statárium rajza a megyei bíróság könnyelműségét eseteli, melynél egyik d. e. kívánna a halálos ítéletet kimondatadni, mert a krumplija még nincs kiásva s mit ér, h jobe meggyőződést szerzheto is, ha a krumplija odavész. Kärörvendő egy társadalom ez, mely átkos önzéssel kacag, ha az egyes elbukik, a helyett, hogy fölemelék, pedig az emberi természet alapján mindenütt jó, de a rendszer elrontja. Korunk fő érdeme, hogy ember szerető, de Taksony megyében az intézmények átka fölmelegedni meg nem engedte. Nem elég ok-e csak ez is egy rendszer megtámadására?

Tévedés volna azt hinni, hogy Eötvös e regényében csak azon elvek vannak konkrét viszonyok által megőrsítve, melyeket ő a „Reform“ című munkájában a meyerendszer ellen nyilvánít. E regényben ismétlődnek mindazon tanulmányok eredményei, miket Eötvös eddigelő a politikai tudományok terén tett. Kezdjük elől. A bürtörrendszer érdekében írt művei eredményeit ismétli, midőn Taksonymegye bürtörneiről szól a

3 ik kötetben, előadva azon nyomorokat, miket ott a rabok testileg és erkölcsileg szenvednek s még pedig maró gúnynyal, mitűn a legutóbbi országgyűlésen a javítás életbe nem léptettek. A zsidók emancipatiójának ügye a nyomorult „üveges zsidó“ sorsából ragyog felénk emberi érzésünket gu nyoló őszinteséggel, ki, mint fajának typusa szerepel, csak rozsat tenni vágyva mint eszköz, a társadalomnak, melytől ő semmit sem kapott mint ember és polgár.

Az irlandi szerencsétlenek nyomorából vont tanulság Taksony megyére alkalmazva adatik elé (II. k. 90—95 l.) Ugyanazon okok hasonló eredményeivel találkozik, ha Garacs utczáin végig mész. „Akaratlanul elszomorodtál, ha a rongyos földelt s roskadó falusi kunyhók közt átbajlatát s a halvány, beesett arczu népet látád, mely a falut lakta s mely úgy látszott, soha e batárok közt jól nem érző békét, kivére, ha egyenként a falu tulsó oldalán bekerített helyre kivitett, melynek magasabb kereszjei alatt, először pihent meg, mióta e földre jött.“ A nyomor legfőbb oka a szegénység, ez testileg és lelkileg is elaljasít s ilyenné lett e nép. Remélem, hogy a Mirabeau francziai sem voltak lesoványoottabbak, kiket pedig ő a forradalom külsőben szemlél.

Több hát e könyv, mint csupán a megyerendszer rossz oldalainak konkrét képe. Eötvös tovább megy itt is s általános emberi érzelmek érdeklődését hívja fel a társadalom nyomoraira, melynek csak egy része foly a megyerendszer intézményének gyarlóságából. Eötvös sohasem csak eszűnkelt akarja meggyőzni, hanem szívtűket is meg akarja nyerni az igények, melyért tollat fogott. Eötvös nem csupán a megyerendszer hibáit ttheti fel, ámbár első sorban ez cöljő, ő egyszersmind általában felhívja rokon-szenyűnket az embeiség nagy nyomoraira.

„Van az írónak egy magasabb feladata, minthogy bizonyos mennyiség fehér papírost fekete karczollással töltsön be, s ki ezt érzé, azt egy pár kedvező bírálat, vagy azon művészi élvezet, melyet művei alkotásában talál, ki nem elégítheti.

A költészet kedves játékká aljasul, ha a kor nagy érdekeitől különválva, nem a létező hibák orvoslása, nem az érzelmek nemesítése után fáradoz. S ki az Istentől nyert tehetségeket, a helyett, hogy vele embertársai legszentebb érdekei mellett küzdene, a művészi forma mélyébe elássa, csakhogy valamikép csorbat ne szenvedjen; ki magas helikonokrol fölistennek képzelve magát, korra szenvedéseiben csak művészi studiumok tárgyát látja s míg a föld vérben áll, s az egész emberi nem vajúdások között új életnek indul, virágok s a langy esti szellőről énekel: azt bámulhatjuk rideg magasságában, irigyelhetjük; tisztelőt s szeretettűnket azonban csak az érdemi, linek Isten szívet adott, hogy embertársai szenvedéseit megérthesse. Eötvös sohasem hagy homályban az iránt, hogy egyik-másik művével cöljje mi. Világosabban alig lehetne megmondani mint az idéztűk sorokban. S mégis, mégis hánszor nem értették fölre. Csak nem rég is olvasám egy igen is heves irodalomtörténetben, hogy e munkájában Eötvös a felső kö rök romlottságának ecsetlését tevő cöljéjé az alsóbbakkal szemben. Nincs nagyobb baj, mintha elméletek elfogadott tekintelyek által hirdettek, mert e világban, hol természetűnk jobbjára az öröklés és tekintely két sarka körül forog, lehetetlen, hogy itéletűnk meg ne zavartassék s mily erő kell néha egy tévedés kijavítására.

(Folyt. köv.)

Fabriczius Károlyról

a szerencsétlen esése következtében elhunyt segesvári képviselőről, következő életrajzi adatokat olvassuk:

Fabriczius Károly szűll. 1826. nov. 6-án Segesvárt és tanulmányait itt és a lipsei egyetemen 1847-ben végző s eleinte segesvári gymnáziumi tanár, utóbb ottani pap volt. 1868-ban pedig ápdli pappá választatott meg. Képriselő magatartásánál fogva azonban az ó-szások haragját magára vonta. Felvetették erőszakosan azt a kérdést, hogy képriselő állásával papyság inkompatibilis; annyi perrel és zaklatással illeték, sőt felbujtatott liveivel is annyiszor peticionáltattak ellene, hogy e miatt elkeseredve visszavonult a magánéletbe. De nemcsak a közpályán s az egyházi téren, hanem a történet-irodalomban is fényes nevet vívott ki. Előtte a 40-es évek végén a „Pressburger Deutsche Zeitung“-nak segédszerkesztője, 1850. aug. és szeptemberben a szeben „Siebenbürtger Bote“ szerkesztője volt. De az akkori politikai viszonyok közt a politikai működés lehetetlen volt rá nézve s ő csakhamar egészen a történetirás tanulmányokra adta magát. A bécsi császári akadémiának mutatta be első tanulmányait, melyek leginkább Segesvár történetével függtek össze. Első értekezése annak kiadványai közt 1872-ben jelent meg s az első kiadványa is: Krauss naplója 2 vastag kötetben, csakhamar azután a csász. akadémia költségén látott világot. Egy ez elé írt értekezése a segesvári khronistákról nagy feltűnést okozott történetírói körökben s írói nevét megalapítá. Attól fogva egy-mást követék értekezései a hazai s külföldi fo-

lyóiratokban, mignem a magy. tud. akadémia 1872-ben tagjává választá. Már akkor a magyar történelmi társulatnak is választmányi tagja volt. Az akadémiában székét „Penflinger Márk szász gróf élete“ című tanulmányával foglalta el, mely 1875-ben jelent meg. Akadémiánk kiadványában jelent meg: „Erdélynek Hunter János által készített térképe 1878-ban.“ Nagyszert okmány-gyűjtemény a „kiski káptalan oklevéltára,“ melyet 1875-ben adott ki. Számos történelmi értekezése — számszerint több, mint 70 — jelent még a különböző folyóiratokban, a „Történelmi Tár“-ban s a szász honismeretűt egylet „Archiv“-ban, melyek mind mély kritikai érzékről s gazda forrásismeretről tesznek tanúságot; kiválgal Erdély történetét illusztrálták értekezései síkép a szások történetét, s mondhatni Fabriczius egyetlen a szász írók között, ki nem tekintette a történetet politikai agitációkra alkalmas anyagnak; hanem a történetet magáért elfogulatlanul vizsgálta.

A boldogult nagy családot hagyott maga után, nőt és hat gyermeket, kiknek óriás vesztésgérzést a közrészvét fogja enyhíthetni. — Hagyományát ritka nyomtatványokban s unikumokban gazdag könyvtára képezi, melynek tulnyomó nagy része Erdély történetére vonatkozik. Kézíráttára is gazdag eredetiekben s másolatokban, s mindenesetre óhajtható volna, hogy valamelyik intézetűnk gondoskodjék, hogy azok szét ne forgácsoltassanak.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, 1881. febr. 4.

Helyi hírek.

— **Eszterházy Kálmán** gr. főispán huzamos távollét után ma reggel körűnkbe érkezett, s így reménylhetőleg a január haváról elmaradt közgyűlés mielőtt meg lesz tartható.

— **Nemzeti színház.** Tegnap este az a kellemes meglepetés várt a színház-látogató közönségre, hogy a „Francziák Milánóban“ helyett Boccaccio adatott. — Váradí ur beteg lett. Nagyon bírtelen kellett, hogy meglepje a fájdalom, mert a rendezőségnek nem volt ideje még a pénztárnál is bejelenteni ezt a nyomoruságot — annál kevésbbé arra, hogy tán a színpalon tudassa e változást. A ki megváltotta a jegyét, csak a függöny felvonásakor értesült, hogy egyebet hall, mint a mit akart. No de — kár nem volt benne. Az előadott operett zenéje élénk, kedves s helyenként a kettősök s karok szépen vannak kidolgozva. Egyes részek kedvencei a közönségnek. Például Szentgy

A KELET

nyomdája egy legújabb izlés szerint öntött nagy betűszállitmánynyal csak most lett felszerelve mindennemű könyvnyomdai munkára teljesen.

Felvállalja helyi vagy vidéki megrendelésre

Mindennemű meghívók, tánczrendek,

ROVATOS IVEK.

FOLYÓ- ÉS RÖPIRATOK.

ALAPSZABÁLYOK.

Hivatalos nyomtatványok.

BORITÉKOK, NÉVJEGYEK.

SZÁMLÁK, ÁRJEGYZÉKEK.

PERESIRATOK.

ÉTLAPOK, FELHÍVÁSOK.

EGÉSZEN ÚJ KIÁLLÍTÁSBAN BÁRMILY NAGY

FALRAGASZOK

elkészítését.

A nyomda a monarchia legelső papírgyárával áll összeköttetésben s bármiféle papírt gyári áron számílt.

Pontosság, izlés, és olcsóság a jelszavunk!

Nyomdahelyiség főter 4-ik szám.

Sz. 382—1881. urb.

Hirdetmény.

A gyulafehérvári kir. törvényszék mint urbéri bíróság részéről ezennel közhírré tétetik, miszerint Gróf Teleki Károly folyó év január hó 14-én 382 szám alá beadott kérésében Oláh-Szilvás határa általános tagosításának megengedéseért folyamodván, a nyomozatok megtételére törvénzi bíró Gvardazoni József küldeték ki s egyúttal a tárgyalás határnapjául 1881. márczius 10. napjának délelőtti 10 órája tüzetik ki a helyszínen O. Szilváson, melyre az összes érdekelt felek azon megjegyzéssel idéztetnek meg, miszerint az arról kimaradók birtoka a tagosítást óhajtok birtokához fog számítani.

Egyúttal értesítettnek arról is hogy a beadott tagosítási kérvényt alolirt törvényszéknél, vagy a községi előjárónál O. Szilváson betekintethetik.

Gyulafehérvárt a kir. törvényszék mint urbéri bíróságnak 1881. Január hó 14-én tartott üléséből.

A kir. törvényszék elnöke:
Joksmann Nándor.
Farkas Miklós,
kiadó.

(75) (2—3)

Hirdetmény.

A marosvásárhelyi takarékpénztár részvénytársaság XII-ik évi rendes közgyűlését 1881-ik évi február hó 19-én délelőtti 9 órakor a városház gyűléstermében tartja meg.

Tárgysorozata:

1. A közgyűlés vezetésére elnök választás.
2. A közgyűlés megalakulása után a szavazati jog gyakorlása tárgyában lehető sérelmek rövid szóbeli ellátása.
3. A közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére egy 3 tagu bizottság kijelölése.
4. Igazgatói jelentés a lefolyt üzleti év eredményéről.
5. A felügyelő bizottság jelentése évi működéséről; ajánlata a zárszámadás és mérleg megállapítása; a tisztikar felmentése és a nyemény felosztásáról.
6. Az alapszabályok 37-ik §-a 4-ik pontja értelmében elhatározása annak, hogy ezután évenként hány % fordíttassék a tiszta jövedelemből a tartalék-alap javára?
7. Jótékonykezélu adakozások és jutalmazások meghatározása.
8. Az alapszabályok 21-ik §-a értelmében egyik igazgatónak választása.
8. A 16 tagu választmány és az 5 tagu felügyelő-bizottság 3 évre leendő választása.

Marosvásárhelyt, 1881. február 1-én.

Az igazgatóság.

Igazolási jegyek a takarékpénztár helyiségében a közgyűlést megelőző két napon reggeli 9 órától déli 12 óráig; délután 3 órától 6-ig, ugyszintén a közgyűlés napján a gyűlés megkezdése előtt az igazgatóságnál kivehetők.

(81)

1—3

Sz. 307—1881.

Hirdetmény.

A maros-ujvári m. k. fő sóbánya-hivatal jelen évi építkezési céljára, az alább következő anyagoknak beszerzése tekintetéből folyó 1881-ik év február hó 28-án délelőtti 9 órától 12-ig árlejtést tartand; a vállalkozni akarók írásbeli ajánlatjait, saját kezű aláírással és elvállalni kívánt anyag öszértékének 50%-a bántpénz mellékletével a kitűzött nap délelőtti 10 óráig a maros-ujvári m. k. fő-sóbányahivatalhoz beadandók lesznek, a hol is a szállítandó anyagok szerződési feltételei hivatalos órákban bármikor megtekinthetők.

SZÜKSÉGELT ANYAGOK:

- 50 köbméter faragott négyszögkő.
- 150 köbméter építészeti terméskő.
- 100 ezer égetett építési tégl.
- 200 metermázsa oltatlan mész.
- 500 köbméter kőműves porond.
- 150 metermázsa vizálló kufsteini mész.
- A kövekre nézve faj-mustra mutatandó be.

M. k. fő-sóbányahivatal.

Maros-Ujvárt, 1871. január 27-én.

(72)

3—3

A LAIRITZ-FÉLE gyapju alruhák stb.

(60) Remdából Thüringenben. 2—3
külön védelmet nyújtanak hűlés ellen, valamint
gyapju-vatta és gyapju-olaj
s több efféle, — mely csúsz és kőszvény ellen sok év
óta ezerszeresen jónak bizonyult — Segesvár és kör-
nyékére nézve valódi minőségben egyedül kaphatók
TEUTSCH J. B.-nél Segesvárt.

R. Maill Triest

küld posta uton megvámoltn és bérmentve utánvét mellett

csak 1 frt 90 krért

egy 5 kilogrammos kosárkában 35—40 darab legfinomabb
kiválasszott messinai

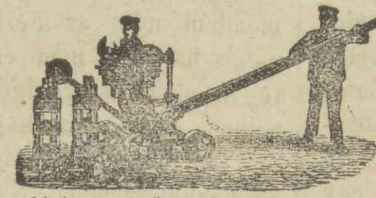
narancsot vagy citromot.

(31) 4—12

Téglagyár tulajdonosoknak

ajánlom gépeimet gőz-, 15- és kézhajtásra mindenféle fal- és tetőtégla-csövek stb. olcsó gyártására, különösen

folyton működő kézi-téglaprésceimet,

selelésére. —Előrajzok ingyen

LOUIS JAEGER gépgyáros, Ehrenfeld-Cölben a/R.

melyek más gyártási mód felett jelentékeny előnyöket s nagy megtakarítást nyújtanak. Ezek kezeléskükhöz csak 2 embert igényel és 4000 darab kitűnő követ képes előállítani; továbbá igen alkalmasak járda és folyosó kövek, tűzmentes kövek, mész és oze-ment homokkövek, salakos téglák préselésére, valamint félig száradt kövek utópré-

(47)

3—4

A sz.-fehérvári
kiállítási
érem.

Figyelemreméltó!

A deési
kiállítási
érem.

Feketeerdői üvegyár

erdélyi főraktára Kolozsvárt

Hunwald Lipótnál

tart folytonosan nagy raktárt mindennemű közönséges fuvott-
ugy a legfinomabb, külföldi gyárakkal versenyképes kristály
metszett üveget, rosolis-, sőr- és borívó garnitúrákat

gyógyszertári újabb mintájú üvegeket

ajánlja továbbá:

kül- és belföldi közönséges
valamint

belgiai Solintábláit

hazai és csehországi porcellán és kőedényt,

bécsi lámpa nagyraktár.

Tükröket, arany és díszes fa-keretben.

Első kolozsvári

üvegmetező műhely,

ablak üvegezési munkák vállaltatnak, vidéken és helyett.

Hunwald Lipót,

50—100

(279)

B-Magyar-utca 4. sz.